

«ՀԱՍԿ, ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՏԱՐԵԳԻՐՓ», Նոր Շրջան, Ա. Տարի, Հրատարակութիւն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան, Անթրիլիս, 1980 (400 էջ) :

ԺԸ. դարէն ասդին, Եւրոպայի հետ մեր շփումներուն հետեւանքով, Հայագիտութիւնն ու բնասիրութիւնը յատուկ հոգածութիւն վայելած են Հայ պարբերական մամուլին մէջ :

Ամէն Հայագիտական օճախ — համալսարան, կաճառ կամ միաբանութիւն — ձգտած է իր բնասիրական հանդէսը հրատարակելու. բնասիրական հանդէս մը համարուած է մշակութային հասունացումի կամ նուաճումի պատուանիշ :

Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնն ալ, որպէս այդ, մերթադար լոյս ընծայած է «ՀԱՍԿ, Հայագիտական Տարեգիրք»ը, որուն առաջին եւ երկրորդ համարները հրատարակուեցան Երջ. Գարեգին Ա. Կաթողիկոս Յովսէփեանցի կողմէ, 1948 եւ 1950 թթ.ուն : Երրորդ համարը՝ Երջ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի կողմէ՝ 1957 թ.ին, որուն բովանդակութեան մէկ մասը արդէն իսկ հաւաքուած էր Գարեգին Ա.ի օրով : Զորրորդ համարը՝ Նոր Շրջան, Ա. Տարի, լոյս տեսաւ 1980 թ.ին, նախաձեռնութեամբ Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոսի, որուն նախադասութեամբ ստեղծուած է նաեւ խմբագրական կազմ մը, որուն կ'անդամակցին. Տ. Արտաւազդ Արք. Թրթռեան, Տ. Ներսէս Եպս. Բախտիկեան, Տ. Անուշաւան Վրդ. Դանիէլեան, Պրն. Վազգէն Ղուկասեան եւ Պրն. Արտաշէս Տէր Սաչատուրեան (զործադիր խմբագիր) :

Ծանօթանա՛նք անոր բովանդակութեան :

Առաջին երեք յօդուածները՝ շարականագիտական են .

— Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոս. «Հայկական Շարականները Աղբիւր՝ Հայ Աստուածարանութեան» : Մեր շարականները ո՛չ միայն երաժշտութիւն են, այլ նաեւ աստուածարանական ազդիւր : Յօդուածը հրաւէր մըն է ուսումնասիրութեան, քան թէ ուսումնասիրութիւն մը, ինչպէս «Ընդհանուր Նշումներ» ենթախորագիրը զայն կը թելադրէ :

— Հայր Սահակ Քէշիշեան կը հրամցնէ Փրանսերէն թարգմանութիւնը կարգ մը շարականներու :

— Անուշաւան Վրդ. Դանիէլեան, կարգ մը «Պարականոն Շարականներ» իրարու բազդատելով՝ երեւան կը հանէ անոնց քանի մը տարբերակները :

— Արտաւազդ Արք. Թրթռեան կը խօսի «Հայաստանեայց Եկեղեցիին Իւրապատուկ Նկարագիր»ին մասին, եւ ճշդելէ ետք «եկե-

ղեցի» բառին բազմակողմանի առումը, կը պարզէ Հայ Եկեղեցիին յատկանշական կառուցուածքը, եւ անոր ազգային, մշակութային, կրթական դերը:

— Հայր Լուի Մարիէսի «Հայկական Մշակոյթի Կրկնակի Բնոյթի Մասին» Ֆրանսերէն ղեկուցումը՝ Բարիզ, 1946 թ.ին, լեզուաբան Մարտիրոս Մինասեան թարգմանաբար կը հրատարակէ. «Ծագումով քրիստոնէական, զարգացումով յունական»:

— Մուշեղ Իշխան կը կատարէ զրական վերլուծում մը Վահան Տէրեանի մասին:

— Սիլվիա Աճէմեան, Ֆրանսերէն լեզուով, ուսումնասիրելէ ետք Ռումանիոյ հայկական մանրանկարեալ ձեռագրերը, յատկապէս կ'անդրադառնայ Սուրխաթի (1341 թ.) եւ Կաֆայի (1451 թ.) աւետարաններու մանրանկարներուն: Նշելի յօդուած մը:

— Սեդա Պարսումեան-Տատոյեան հմտալից յօդուած մը կը ստորագրէ մեծանուն փիլիսոփայ Դաւիթ Անյաղթի մասին:

— Գերշ. Արամ Եպս. Քէչըրեան, անգլերէն լեզուով կը հրամայրնէ գլուխ մը իր աւարտաճառէն. «Ներսէսի Թղթակցութիւնը Մանուէլի Հետ (1165-1173 թթ.)»:

— Վաղգէն Ս. Ղուկասեան կը քննարկէ Վրթանէս Քերթոզի (6-7 դար) «Ընդդէմ Պատկերամարտից»ի բովանդակութիւնը եւ հեղինակի շուրջ կարգ մը հարցեր: Մաքուր բանասիրական էջ մը:

— Դոկտ. Յակոբ Պարսումեան կը բանավէճէ Պոլսոյ Ամիրաներու՝ իրենք իրենց վերագրած նախարարական ծագումին շուրջ:

— Արշաւիր Գապայէնճեան թարգմանաբար կը հրամայրնէ Անտրէ Ժիտի «Օրագրութիւն»էն (բանասիրական տարեգիրքի մը հետաքրքրութենէն դուրս ինկող) էջ մը:

— Չաւէն Մըսրըլիան պատմական փաստարկութիւններու խիտ էջեր կը ստորագրէ հայ ցեղասպանութեան նախամտածուածութեան մասին, անգլերէն:

— Յ. Գեղարդ կը խօսի Դ. Վարուժանի «Օձը» քերթուածի նոր մեկնարանութեան մը մասին, մէջբերելով Յ. Աղասեանի վկայութիւնը (զրական հանդէսի յատուկ գրութիւն մը):

— Շուշիկ Տասնապետեան, իր Ֆրանսերէն աւարտաճառէն կը հրատարակէ հատուած մը՝ նուիրուած Չապէլ Եսայեանի «Վիպական աշխարհին»:

— Ներսէս Յ. Պարսումեան կը ծանօթացնէ արարերէն թարգմանութեամբ վերապրած «Քալիլա ու Տիմնա» հնդկական առակագիրքը, անոր բովանդակութիւնը եւ հայ առակագիրներուն հետ առնչութիւնը:

— Լեւոն Վարդան Այնթապի դաւաճարարքառի համառօտ բա-
նարան մը կը հրամցնէ, կենցաղային եւ լեզուական գիտելիքներու
կարճ յառաջարանով:

— Յարութիւն Գալաթեանի յօդուածը, որ կը փորձէ հայկական
հին խաղերը թուական ըմբռնումի վերածել, կարծէք չէ աւարտած:

— Գերմանուհի Կերտա Գունիթ (ամուսնութեամբ՝ Թոփագ-
եան) հայերէնի թարգմանած է Եոզէֆ Փոն Ֆինզի հատորը, որ կը
հայի Իսրայէլ Օրիի եւ Եոհան Վիլհելմի բանակցութիւններուն:

Այս էջերէն ետք, կը սկսի «Քիչ մըն ամէն բան» բաժինը: Այս-
պէս.

— Երկու կոնդակ (լուսապատճէնով), մին՝ Կարապետ Պատ-
րիարքէն (1825 թ.) Պալաթցի, միւսը՝ Լիմ եւ Կտուց անապատէն
Բարունակ Ամիրային (1830 թ.):

— Ճիւղագրութիւն Միսաքեան ամիրայական գերդաստանին
(լուսապատճէնով):

— Յակոբ Օշականի արխիւ, կամ նամակներ՝ գրուած ու
ստացուած անկէ:

— Գերմանիոյ մէջ, Գրիգորիս հայ եպիսկոպոսի մը գերեզմա-
նը, 1093-էն (Կերտա Թոփագեան):

— Ա. Տէր Սաչատուրեան հարց կու տայ, թէ գոյութիւն ունի՞
Յակոբ Մեղապարտի կողմէ հրատարակուած «Սաղմոսարան» մը,
սպաղրուած 1512 թ.ին, վենետիկ:

— Ներսէս Եպս. Բաղդիկեան կը խօսի «Հայերը Աֆղանիստանի
Մէջ» նիւթի շուրջ, դարերու արտագաղթի ընդմէջէն:

Հոս կը սկսի Տարեգիրքին մատենագիտական ճոխ բաժինը.

— Ա. Տէր Սաչատուրեան կը դրախօսէ օտար լեզուներով հայ
գրականութեան թարգմանութիւններուն նուիրուած հատորը, հրա-
տարակուած Երեւան 1971 թ.ին: — Լեւոն Թ. Սաչիկեան կը դրա-
խօսէ Revue des Deux Mondes հանդէսը, անոր 150-ամեակին առ-
թիւ, ներկայացնելով հատընտիր մը՝ հայութիւնը հետաքրքրող յօդ-
ուածներուն (արտատպում մը Բարիզի «Յառաջ» օրաթերթէն):

Երկու դրախօսականներուն միջեւ՝ «Մարիամ Աստուածածնի
Ջօնուած Արուեստի Գորգ Մը» ուշագրութիւնը կը գրաւէ խմբագրին:

Ապա Արտաշէս Տէր Սաչատուրեան յաջորդաբար կը դրախօսէ
հրատարակութիւններու շարք մը: Վարուժան Վարդապետ կը յաջողի
դրախօսական մըն ալ ինք գետեղել նոր Ջուղա հրատարակուած «Դի-
ւան Մեսրոպ Դ. Թաղիադեան» հատորին մասին:

Ապա կը յաջորդէ մահազրական բաժինը:

Ինչպէս կը նկատէք, շահեկան եւ լուրջ ուսումնասիրութիւն-
ներու կողքին՝ հրատարակուած են յօդուածներ, որոնց ո՛չ այնքան

նիւթը, որքան դայն մշակելու մակարդակը վիճելի կը մնայ: Միւս կողմէ, յօդուածներ ալ կան, որոնք գրակա^օն թէ բանասիրական հանդէսի պատկանելու անորոշութենէն կը տառապին:

Թերութիւններ, որոնք, վստահ ենք, պիտի սրբագրուին յաջորդ հատորով:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՎՐԴ. ԿՌԱՆԵԱՆ